

Při tom okolí, v němž figury ty vystupují, dělá dojem divadelních dekorací, tu bengal, tam elektrické světlo, plechový vodopád, ovzduší těžké, prosycené dusivým výparem chemikálií. Děj se udál — proč? kterak? neptej se! Stalo se — vůkol mrtvé ticho, tajemné mlčení dokonaného zázraku. Všeho toho známky ukazuje „Moderní helota.“ Připouštíme, že skalní lomy vypěstí zvláštní ráz lidí; ale přes to zůstane mnoho hádankou, na př. ta vrozená, jedním slovem dítěti vštípená nenávisť ke „krkavcům.“ Ta přece nespočívá ve přirozené povaze lomů, tu autor sám vnesl do těch lidí. Aspoň u kmotra Tóмова hledáme jí příčiny a výkladu. Je to snad dědictví husitské či pobělohorské, či pouhá autopathie? Či ani škola nevzbudila v Tómovi příznivějšího dojmu, než skutečný krkavec, usednuvši kdysi před chlapečkem v lomech? Též účinek bouřlivé noci chlapcem Tómovou v lomech strávené není nám dosti pochopitelný. Tóma spadl se skály — tak se domýšlíme — a porouchal si zdraví, chápeme. Ale že by z chlapce tvrdého, zarputilého, bídou otuženého, jenž, jako jeho strýc, svým okem neustále tajným hněvem planoucím, spíše loupežníka od řemesla připomíná, že by se z toho skaláka byl stal autor oněch blouznivých a sentimentálních zápisků, horlitel pro všelijaké abstraktní idealy, jenž u Hauka poslouchá polštínu a potom ho prosí, aby ho doporučil za diurnistu, to nám nejde na rozum. Vůbec povídka ta činí dojem nezralosti, nehotovosti, jen pokusu načrtnutého, při němž fantazie poněkud se rozehrála, ale jen tak na zdarbůh, nemajíc rozumem vytčeného cíle. (O. p.)

L. Šolc.

Tajemné dálky. Básně O. Březiny. V Praze 1895. Nákl. „Moderní Revue.“

Třetí kniha naší české dekadence. Po „Zazděných oknech“ přišlo „Prostibolo duše“ a po něm „Tajemné dálky.“ Tři maličké knížky poesie, nic víc; je to přece jen málo na tolik hluku, na tolik odvahy a na tolik skepse vůči generacím starším. Autoři to sami vědí, proto též vzdávají práce své po způsobě publikací Vanierových jen v malém počtu pouze pro bibliofily a milovníky kuriosit literárních. Neobyčejné formáty knih, elegantní úprava, nový tisk a bizzarně titěrné tituly obálek (viz posl. díla Maeterlinckova v „Collection du Reveil“; scházejí už jen bizzarně primitivní dřevoryty G. Minneovy!), a jiné formalnosti mají ještě více vynikati působivostí své novoty za každou cenu.

Autoři tedy sami uznávají, že píší jen pro malý hlouček poetův a zasvěcených labužníků literárních, národ sám, veškeré čtenářstvo intelligentní pro tyto knížky neexistuje. Není ani jinak možno! umění, které jest samo sobě modlou, vyvrcholené na stupeň nejvyšší, předpokládající vše, co umění století předešlých, všechny směry a školy vytvořily, spějící šíleným spěchem v taje neznáma, užívající hned primitivnosti ostře kontrastující s produkcí běžnou, hned ale zase hrouzící se v raffinovanost nejvyšší, neděsíci se ani hrůzy, ani hnusu, ani rouhání, ani bolesti, ani šílenství, umění to nemůže býti chlebem národa, kterého potřebujeme, může býti jen dráždidlem duší blaseo-

vaných aneb výstředních, aneb nanejvýš sobeckých, které pro duševní labužnictví zapominají všeho kolem sebe.

Fysiologické pudy a pocity, animalní život člověka zmocnil se tohoto umění, které zanedbává ideu, myšlenku, tedy práci nejdůstojnější lidského ducha a snižuje člověka v první, nejdokonalejší zvíře tohoto světa, kochá se v jeho životě nervovém, tělesném, smyslném. Z poesie generací předešlých mluvila duše, z poesie nejnovější tělo a jeho rozkoše — vědomá hmota. Zmínil jsem se již předešle o zálibě dekadentů v terminologii naší liturgie katolické, kteráž záliba až v manýru někdy zabíhá. Mýlil by se, kdo by básníky ty za katolické považoval. Je to pouze vnější záliba, nová rozkoš ztraceného, tajeplného a proto právě dychtivě hledaného. Řekl bych, je to velická dávka koketerie s tím, čemu duše nevěří, ale v čehož poesii se cit otupělý, aneb chorobně zženštilý kochá. Nehnou mým klidem ani ty básně psané na Marii Pannu, nebo na Ježíše — schází jim vše, aby byly katolickými — víra. A tento patrný nedostatek, jakož i stejně patrná koketerie s tím, co je nám nej-světějším, činí je prázdnými, hluchými. Jedno je v tom poučné pro nás: jak mnoho poesie chová naše liturgie, jak nevyčerpatelný zdroj tu jest a jak zanedbávaný poklad pro naše katolické básníky-umělce!

Otakar Březina jest zjev v nejmladší škole české snad nej-sympathičtější. Stojí úplně stranou areny, kde se tak vášnivě bojuje za hesla, za nimiž i on jde. Nechal theorie a drží se praxe. „Tajemné dálky“ jsou jeho prvním dílem. Elegantní knihy velikého formátu, krásného tisku. Ale pro naši veřejnost bude to asi kniha zavřená sedmerým zámekem. Tajemné dálky, mlžné, neurčité, v nichž jen tu a tam pronikne nějaké světlo, bleskne nějaký blesk, tajemná hudba, splývající v šumění padajícího vodopádu v dálce.

Co tu na rozdíl od J. Karáska a zvláště A. Procházky, patrně: veliká převaha samostatnosti nad přejatými vlivy cizími. I tam, kde kráčí opodál za Maeterlinckem, jde na svých nohou a zpívá svou píseň. (Obrazy jsou tu mohutné a jeho vlastní. Cituji na př. jen překrásnou báseň „Lítost“ nebo mohutnou báseň „Vůně zahrad mé duše...“ Březina úzkostlivě se bojí obrazů starých, banálních, ale i těch, které ještě dnes dominují v české poesii, chce být úplně svůj a jen svůj. Odtud také ta nezvyklá forma jeho básní i rýmovaných; upadá do nepřírozeností, strojeností, které vadí jasnosti myšlenky a zeslabují dojem. Tam, kde je průzračnější, prostější, nemine se účinku. I rýmy Březinovy překvapují svou nezvyklostí, zvláště tam, kde na substantivum rýmuje nějaký nezvyklý tvar verba. Někdy zdá se to být příliš úmyslné, hledané ad hoc a pak to nemile působí. Taktéž častá cizí slova, která by se dobře dala českými nahraditi, volená jen pro zvuk, pro novotu, kazí verš.

Co téměř všem básním vadí, je nemírný bombast. Obrazy nové a divoké kypí a bují, jeden tísní druhý, je to shon barev a zvuků, ve kterém myšlenka se ztrácí a dojem výslední je — chaos. Vzdor tomu všemu některá čísla knihy („Den výroční“) a mnohé a mnohé

podrobnosti knihy patří k nejkrásnějšímu, čím se vykazuje česká poesie. Myslím na to, co poesii právě poesii činí; na to, co hrdě, nepřístupně ční nad prosou vysoko ku hvězdám. „Tajemné dálky“ jsou knihou pro básníky a ještě ne pro všecky; pro širší kruhy neexistují.

S. Bouška.

Repertoire českých divadel. Sv. 34. R. *Jesenská*: „V žití proudech.“
Hra o 3 jednáních. V Praze 1894. Nakl. F. Šimáček.

V našich zvláštních poměrech vzbudil tento plod literární alespoň menší spor, v němž protivníci i zastanci naší spisovatelky dosti prudce na se narazili. Tím stal se kus tento zajímavějším pro širší obecnost; nás zajímá jen sám o sobě tím, že to snad první dramatický plod básničky vyniknuvší značně v oboru lyriky citové.

Lyrika také v tomto díle převažuje u veliké míře: otevřte knihu kdekoliv, a skoro na každé stránce setkáte se s dlouhými výlevy citovými, reflexemi a pod. na ujmu děje dramatického. Děj tento jest po přednosti vniterný: jedná se zde o boj v nitru sličné, mladé učitelky, Zdeňky Záhorské, která se má rozhodnouti ke sňatku s kolegou svým, milovaným Adamem Skálou. Zdeňka původně podlehne své lásce, později však poznavši, že by nemohla jsouc ženou Skálovou podporovati chudé své rodiny, odříká se blaha lásky a zůstává živitelkou své rodiny, již obětovala takto, aniž toho kdo tušil, štěstí svého života. Děje vnějšího je málo, a celou látku bylo zcela dobře možno vtěsnati do rámce jednoaktovky, čím by se bylo kusu jistě značně posloužilo.

Hrdinka kusu, Zdeňka Záhorská, je kreslena s velikou láskou jako vzor ženy obětavé a po všech stránkách podivuhodně dokonalé, třeba ne nemožné. Za to kontrastující s ní účinně Božena Mráčková je nám v jednom místě nepochopitelná. Rádi bychom znali vzdělanou dívku, která by dovedla zeptati se svého ženicha, kolik asi budou mítí děti, a sama si odpověděti: „Asi osm, vid', to je krásnější, když víc, vid'?“ — Spisovatelka vzala si za motto dramatu „Pravdou k poesii.“ Zajisté vyžadujeme v poesii pravdivosti, ale ne každá pravda je zároveň poetika. Toho nebyla spisovatelka pamětlivá, a tak na mnohých místech ve snaze podati pravdivý život jeví se nám málo poetickou. Zajisté jsou pravdivy scény, jako 6. výst. v II. jedn., ale mají-li místo v dramate, a jaký jest jejich účinek, lze posouditi z této malé ukázky: (Fany jde pro večeri.) *Matka.* Kupte 4 loty sádla. *Tomáškoví* za 8 buček. Co ty chceš, *Zdeňko*? — *Zdeňka.* Mně buřta a mamince buřta. — *Jan.* A mně za 3 špekbuřt. — *Klára* a *Lída.* Nám sulc. — *Matka.* Tedy u hokyně za 3 sulc! — *Jan.* A za 2 škvarky. (Všeobecná pozornost.) — *Fany.* Tedy: mladému pánovi za 8 buček, milostpaní a slečně dva vuřty, mladému pánovi za 3 špekbuřt a za 2 škvarky, za 3 sulc u hokyně a 4 loty sádlo.

Rovněž celá řada věcí ze života školského charakterisuje snad školský život pražský, ale v dramate nemá místa. Oč poetičtěji dovedl Šimáček vylíčiti život dělnický a zajisté ne na ujmu pravdivosti!